

[Socialministeren.]

Sådanne hædersgaver ydes til efterladte efter faldne og til sårede den 9. april 1940 og den 29. august 1943.

Endvidere ydes der i henhold til lov nr. 93 af 20. marts 1940 og lov nr. 383 af 9. august 1945 hædersgaver til efterladte efter danske søfarende og fiskere, der satte livet til under arbejdet for at skaffe Danmark dets livsvigtige forsyninger under krigen eller under aktiv tjeneste for den allierede krigsførelse, samt til søfarende og fiskere, der under sådan gerning invalideredes i sværere grad.

Endelig ydes der i en række tilfælde hædersgave i henhold til lov nr. 475 af 1. oktober 1945 om erstatning til besættelsestidens ofre. Det drejer sig her om tilfælde, hvor danske statsborgere satte liv eller helbred til under deltagelse i modstandskampen eller som følge af internering eller deportation på grund af deltagelse i modstandsbevægelsen, samt om danske statsborgere, der blev dræbt eller alvorligt invalideret under tjeneste i det danske politi og grænsegendarmeri eller ved gengældelsesaktioner fra besættelsesmagtens side.

Hædersgaverne ydedes oprindeligt med 800 kr. årlig til de invaliderede og som hovedregel med samme beløb til enkerne. Til børn af de dræbte eller invaliderede ydedes oprindeligt 200 kr. årlig til det fyldte 18. år.

Disse hædersgaver er ved tre lejligheder blevet forhøjet under hensyn til den stedfundne prisudvikling.

Den første gang var i 1955 i forbindelse med 10 års dagen for befrielsen, da hædersgaverne blev forhøjet med 25 pct., således at beløbene herefter som hovedregel udgjorde henholdsvis 1.000 kr. og 250 kr. årlig.

Den anden forhøjelse fandt sted i 1960, efter at der var forløbet 15 år efter befrielsen. Ved denne lejlighed forhøjedes hædersgaverne med yderligere 25 pct. af de oprindelige beløb til henholdsvis 1.200 kr. årlig til invaliderede og enker og 300 kr. årlig til børn.

Den sidste forhøjelse blev foretaget i 1965 i anledning af 20 års dagen for Danmarks befrielse. Hædersgaverne forhøjedes på ny med 25 pct. af de oprindelige beløb. Ydelser-

ne udgjorde herefter 1.400 kr. årlig til invaliderede og enker og 350 kr. til børn.

Den 29. august 1968 var det 25 år siden, den danske regering officielt brød med besættelsesmagten. Regeringen foreslår med dette som anledning, at hædersgaverne forhøjes med yderligere 25 pct. svarende til prisudviklingen, således at de fra den 1. oktober 1968 udgør 200 pct. af de oprindelige beløb, d. v. s. 1.600 kr. til invaliderede og enker. Forslaget har ingen praktisk betydning for børn, der som nævnt kun kan modtage hædersgaver til det fyldte 18. år.

Samtidig er det fundet rigtigt at forhøje de understøttelser, der ydes i anledning af ulykkestilfælde på søen under den 1. verdenskrig, idet disse understøttelser hidtil har været reguleret på linje med de nævnte hædersgaver.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale lovforslaget til det høje tings velvillige behandling.

Handelsministeren (Knud Thomsen): Her ved skal jeg tillade mig for det høje ting at fremsætte forslag til lov om ændring af lov om avancement samt forslag til lov om anmeldelse af vejledende priser m. v.

De fremsatte lovforslag tager sigte på den situation, der foreligger, når den gældende midlertidige prislovgivning udløber pr. 1. november 1968. Det drejer sig om avancementloven af november 1967, der den 15. februar 1968 forlængedes fra 1. juli til 1. november 1968, samt om lov om vejledende priser og prisstop for tjenesteydelser af samme dato.

Denne ekstraordinære prislovgivning har sammen med den stedfundne stramning af finanspolitikken skabt forudsætningerne for, at udviklingen i vort pris- og omkostningsniveau, som hidtil har været præget af en vedvarende stærk stigning, blev bragt under kontrol, uanset de tendenser til yderligere prisstigning, som kronens devaluering sidste efterår i sig selv indebar.

En videreførelse af den prisstabilisering, der er opnået, er af helt afgørende betydning for udviklingen i vort omkostningsniveau og dermed for den konkurrenceevne over for udlandet, hvorpå beskæftigelsessituationen i dette land til syvende og sidst må bero.

[Handelsministeren.]

På denne baggrund har regeringen fundet det nødvendigt som en overgangsforanstaltning at fremsætte forslag om en delvis videreførelse af den ekstraordinære prislovgivning indtil 1. juli 1969, dog således, at lovgivningen kan bortfalde fra det tidspunkt, der måtte blive fastsat af handelsministeren.

I de fremsatte lovforslag er der foretaget forskellige ændringer og lempelser i forhold til den hidtidige ekstraordinære prislovgivning. Disse ændringer har for en væsentlig del deres motivering i, at visse af lovens bestemmelser, der i første række tog sigte på at hindre en selvforstærkende prisstigning i tiden umiddelbart efter devalueringen, i nogen grad vil kunne lempes under hensyn til den stedfundne udvikling og den stabilisering i prisudviklingen, der i den forløbne tid har fundet sted. Endvidere er det klart, at meget stive og rigoristiske bestemmelser, der kan være påkrævet i en kortvarig periode og under et ekstraordinært pres på priserne, naturligt må revideres og smidiggøres, når der som her er tale om en lovgivning af længere varighed end oprindelig påtænkt.

Ved de foreslåede ændringer i forhold til den hidtidige lovgivning har man dels haft for øje at opnå en vis smidiggørelse af administrationen af loven, dels foretaget en revision af sådanne bestemmelser, som på længere sigt måtte findes urimelige med henblik på udviklingen i prisstrukturen eller virke hæmmende på rationaliseringsbestrebelsers.

Efter disse almindelige bemærkninger vil jeg gerne kommentere de væsentligste af de nye bestemmelser, idet jeg først vil omtale de foreslåede ændringer i avancestoploven.

Ved lovens revision tilsigtes at imødegå visse rationaliseringshæmmende virkninger af den gældende lov samt at tilvejebringe en smidigere dispensationsadgang, hvorved der bl. a. skabes mulighed for at afbøde de uheldige virkninger over for erhvervsdrivende, som det kan have haft, at bruttoavanceerne er blevet bundet på et vilkårligt tidspunkt, hvor visse virksomheders prisfastsættelse kan have været ude af takt med nylig stedfundne omkostningsstigninger. Endvidere foreslås der åbnet adgang

til uden monopoltilsynets forudgående godkendelse at forhøje bruttoavanceerne med et beløb svarende til de siden avancestoplovens ikrafttræden stedfundne stigninger i erhvervsdrivendes udgifter til leje af lokaler.

I konsekvens af lovens forlængelse til senest 1. juli 1969 har det været nødvendigt at give adgang til inddækning af overenskomstsmæssige lønstigninger, der indtræder efter 1. januar 1969.

Medens handelsvirksomheder efter den gældende lov har haft mulighed for gennem rationalisering af forbedre deres indtjening, har dette ifølge lovens definitioner af bruttoavance ikke været tilfældet for forarbejdningsvirksomheders vedkommende, idet en nedgang i industri- og håndværksvirksomheders udgifter pr. vareenhed til direkte arbejds løn og til forbrug af råvarer og hjælpematerialer har skullet give sig udslag i en tilsvarende prisnedsættelse, uanset om sådanne besparelser er opnået gennem øgede investeringer, hvis forrentning og afskrivning således skal afholdes af en uændret bruttoavance.

Ved en yderligere forlængelse af loven er det hverken fundet rimeligt eller forsvarligt at opretholde denne rationaliseringshæmmende bestemmelse, hvorfor der i lovens § 1 er indføjet en ny bestemmelse, hvorefter industri- og håndværksvirksomheder uden monopoltilsynets forudgående godkendelse vil kunne forhøje bruttoavanceerne med beløb, der svarer til de ved rationalisering efter 1. november 1968 indvundne besparelser i udgifter til direkte arbejds løn og besparelser i forbrug af råvarer og hjælpematerialer. Virksomheder, der er optaget i monopoltilsynets register, vil dog i henhold til monopollovens § 24 fortsat være henvist til at søge tilsynets godkendelse. I øvrigt er det min hensigt, såfremt loven vedtages, at anmode monopoltilsynet om at udsende en vejledning til erhvervslivet om de herefter gældende regler om indkalkulering af rationaliseringsbesparelser.

Efter den gældende lov kan monopoltilsynet i særlige tilfælde dispensere fra avancestoppet. I anledning af den kritik, der fra erhvervslivets side er fremsat vedrørende monopoltilsynets hidtidige dispensationspraksis, vil jeg gerne fremhæve, at lovgivningen ved anvendelsen af udtrykket „i særlige tilfælde“ har tilkendegivet, at

[Handelsministeren.]

dispensation må kræve, at der foreligger ganske ekstraordinære omstændigheder, som taler for at fravige de generelle bestemmelser.

I betragtning af, at loven, der har været gældende i knap et år, nu søges forlænget indtil 8 måneder, er det fundet påkrævet at udvide og nærmere præcisere de omstændigheder, hvorunder tilsynet bør kunne dispensere.

I bemærkningerne til lovforslaget har man fremdraget nogle tilfælde, hvor det forudsættes, at monopoltilsynet fremtidigt imødekommer henvendelser om dispensation fra avancestopet. Jeg tillader mig herom at henvise til de udførlige bemærkninger til den foreslåede ændring under nr. 4 i lovforslagets § 1.

Herefter vil jeg gå over til en omtale af forslaget til lov om anmeldelse af vejledende priser m. v. Dette viderefører nogle bestemmelser fra den gældende lov om vejledende priser og prisstop for tjenesteydelser.

Ved den gældende lov er der som bekendt fastsat anmeldelsespligt for vejledende videresalgspriser samt pligt til at indhente monopoltilsynets tilladelse, hvis sådanne priser ønskes forhøjet. Endvidere indeholder loven forbud mod forhøjelser af priser, takster eller honorarer for tjenesteydelser.

Denne lov bortfalder den 1. november 1968, og i det nu fremsatte lovforslag videreføres alene bestemmelserne om anmeldelse af vejledende priser, idet der dog samtidig gives tilsynet mulighed for at kunne genindføre prisstop for nærmere angivne tjenesteydelser. Lovens gyldighedsperiode er foreslået fastsat i overensstemmelse med avancestoplovens.

Indførelsen af midlertidigt prisstop for tjenesteydelser havde sin begrundelse i det forhold, at udenlandsk konkurrence på dette område kun i meget begrænset omfang eller slet ikke øver tryk på prisfastsættelsen. Over en længere periode vil det imidlertid hverken være muligt eller rimeligt at afskære denne sektor af erhvervslivet fra at få dækning for sådanne omkostningsstigninger, som avancestoploven tillader andre erhvervsdrivende at indregne i priserne. Da tjenesteydelser under alle omstændigheder er underkastet lov om avancestop, er et bortfald af prisstoppet for tjenesteydelser således ikke ensbetydende med, at virksom-

heder inden for denne sektor efter 1. november 1968 frit kan fastsætte deres priser.

Ved bortfaldet af prisstoppet for tjenesteydelser kan man dog ikke se bort fra, at der kan foreligge risiko for, at hidtil opdæmmede prisstigninger sætter ind, selv på områder, hvor indtjeningen relativt set hidtil har været god. Dette ville i givet fald kunne søges imødegået ved anvendelse af bestemmelserne i lov om indseende med priser, hvorefter prisstop dog kun kan iværksættes samtidig med en prisundersøgelse. For at sætte monopoltilsynet i stand til hurtigere og mere effektivt at gribe ind foreslås det i en overgangsperiode at give monopoltilsynet hjemmel til, hvor særlige forhold gør det påkrævet, at fastsætte, at de den 31. oktober lovligt gældende priser ikke må overskrides.

Monopoltilsynet forudsættes at ville overvåge prisudviklingen på tjenesteydelsesområdet for i givet fald at kunne genindføre prisstop på sådanne områder, hvor prisforhøjelser gør sig alment gældende, uanset at det pågældende erhverv erfaringsmæssigt har en betydelig indtjening, eller hvor der opstår begrundet formodning om, at forhøjelserne overstiger den i henhold til avancestoploven tilladte dækning af udgiftsstigninger.

For at bevare monopoltilsynets mulighed for at have nøje indseende med udviklingen i vejledende priser er anmeldelsespligten for sådanne foreslået opretholdt. En sammenligning af ændringer i vejledende priser inden for samme vareområde vil endvidere kunne tjene til at give monopoltilsynet indtryk af, om de vejledende priser ligger på et niveau, der svarer til avancestoplovens krav.

Det er samtidig fundet hensigtsmæssigt at give monopoltilsynet adgang til at dispensere fra anmeldelsespligten. Vedrørende retningslinjerne for anvendelsen af en sådan dispensationsadgang, der ikke findes i den gældende lov, tillader jeg mig at henvise til bemærkningerne til lovforslagets § 1, stk. 3.

Lovforslaget indebærer, at pligten til at indhente monopoltilsynets tilladelse til forhøjelse af vejledende priser bortfalder.

Virksomheder, der fastsætter vejledende priser, kan under den gældende lovgivning forhøje egne salgspriser i overensstemmelse

[Handelsministeren.]

med avancestoplovens regler, men kan kun med særlig tilladelse forhøje den vejledende pris for følgende omsætningsled. Opnås der ikke dispensation, må dette led med andre ord se sin avance beskåret svarende til leverandørens prisforhøjelse, da det sjældent er muligt at sælge til højere pris end den vejledende. Loven giver kun monopoltilsynet adgang til dispensation, hvis fastholdelse af lovens hovedregel vil give det senere omsætningsled en avance, som er urimelig lav.

Bestemmelsen har lagt et særdeles effektivt tryk på de vejledende priser med det resultat, at mange er blevet ophævet, men reglen lader sig kun anvende en kortere tid, hvis avancestrukturen skal undgå en uhensigtsmæssig forvridning.

En fortsat nedpresning af avancenniveauet for mærkevarer, der sælges til vejledende pris, vil medføre, at distributionsleddene opgiver forhandlingen og i stedet foretrækker andre, ofte dyrere varer, hvorpå der individuelt kan fastsættes priser inden for avancestoplovens rammer.

Regeringen er klar over, at selv med de nu foreslåede lempelser indebærer de foreliggende lovforslag indgreb i erhvervslivets forhold, der for en lang række virksomheder må føles særdeles byrdefulde; men jeg tror, at alle vil forstå, at baggrunden for denne lovgivning er den tvungne nødvendighed af at bevare ro på prisområdet.

I de senere år er priseniveauet i Danmark steget væsentligt stærkere end i de lande, vi samhandler med, hvilket er resulteret i en i det lange løb helt uholdbar forringelse af vor betalingsbalancesituation. De ekstraordinære prisbestemmelser har medvirket til stabilisering af priserne og derigennem ydet et væsentligt bidrag til tilvejebringelse af ligevægt i økonomien. Det er af afgørende betydning for en videreførelse af denne politik, at pris- og omkostningsniveauet ikke på ny løber fra os. Det er derfor nødvendigt i en overgangsperiode at bevare en skærpet kontrol med priser og avancer.

Samtidig må det ikke glemmes, at konkurrence såvel under de nuværende forhold som på længere sigt er en afgørende faktor, når det gælder om at forhindre urimelige priser og avancer. I denne forbindelse vil jeg gerne nævne den betydning, som for-

brugernes prisbevidsthed har for en effektivisering af konkurrencen, og give udtryk for, at jeg anser fremme af forbrugeroplysningen for et væsentligt led i en politik, der tilstræber en sund prisudvikling.

Kun ved at være konkurrencedygtig over for udlandet — såvel på hjemmemarkedet som i eksporten — kan vi opnå den balance i vor økonomi, der er forudsætningen for en høj og stabil beskæftigelse her i landet.

Regeringen må i den foreliggende situation anse den forelåede forlængelse og ændring af den midlertidige prislovgivning som et hensigtsmæssigt og nødvendigt led i den almindelige økonomiske stabiliseringspolitik.

Med disse ord vil jeg gerne anbefale lovforslagene til det høje tings hurtige og villige behandling.

Ordføreren for forslagsstillerne (Sigsgaard): Hermed har jeg den ære for folketinget at fremsætte forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af valgretsalderen og myndighedsalderen.

Angående begrundelsen for forslaget skal jeg henvide til de bemærkninger, der ledsager det.

Jeg anbefaler forslaget til tingets velvillige behandling.

Ordføreren for forslagsstillerne (Sogaard): Hermed har jeg den ære for folketinget at fremsætte forslag til folketingsbeslutning om foranstaltninger vedrørende de indkaldte værnepligtiges økonomiske og sociale forhold.

Angående begrundelsen for forslaget skal jeg henvide til de bemærkninger, der ledsager det.

Jeg anbefaler forslaget til tingets velvillige behandling.

Ordføreren for forslagsstillerne (K. Axel Nielsen): Herved har jeg den ære for det høje folketing at fremsætte forslag til folketingsbeslutning om undersøgelse af stiftelsen og sammenbruddet af sammenslutningen Boss of Scandinavia.

I sit svar den 22. maj 1968 på hr. J. O. Krag's spørgsmål, om regeringen på baggrund af Boss-sagen ville foretage en undersøgelse af kapital- og finansieringsforholdene i dansk erhvervsliv, sagde statsministeren, „at sagen nu bør have sit forløb